

An overview of the Covid-19 effects on employment during 2020. Evidence from Cyprus, France, Spain, Greece, Italy, Malta, Croatia and Portugal

Report by Nikos Kapitsinis, Anna Saroukou, George Sykas, Dimitris Psarologos and the 'COVID-19_Regional_Labour' team *

[Covid-19 Regional Labour Dashboard](#)
[University of Aegean/YOUTH Share - Coronavirus Response & Labour Statistics](#)

Introduction

2020 has been among the most challenging periods for societies and economies across the globe. Whilst the initial outbreak of Covid-19 inflicted a major shock to the world economy, the health crisis and the unprecedented lockdown measures that followed furthered the severe economic turbulence. Labour markets have been highlighted as a crucial field where the impact of the pandemic has unraveled. Latest OECD data highlight a significant increase in unemployment, which, from 5.4% for its 37 countries in 2019, jumped to 7.1% within a year. Despite the implementation of economic recovery plans, the economic and social implications of the Covid-19 pandemic and particularly the effects of lockdowns have been dire.¹ Entire economies have been grinding to a halt by the general confinement of the population and the suspension of business activity. These implications have been unequal among social classes, with the poorest being the hardest hit.² Apart from their social footprint, mitigation strategies have varied in their impact across space and age groups. For instance, they have been particularly heavy for young people in peripheral regions.³ The distinct traits and dynamism of local and regional economies have come to the forefront as central factors in the spatiality the pandemic's footprint. The discourse becomes particularly interesting when its economic effect is studied in the context of the countries of the European Union (EU). With the 2008 global economic crisis still affecting the regional economies and since 2016, Brexit changing the patterns of trade and increasing the level of uncertainty, the outbreak of Covid-19 in 2020 has been transforming again the geographical socio-economic patterns. The consequences of the health and economic crisis has largely varied across and within countries, which, despite being members of a single union, did not implement a common and unified strategy in tackling the pandemic.

Reflecting the above, the report at hand follows the geography of Covid-19 and scrutinizes the impact of the subsequent mitigation policies on employment across countries, regions and the main sectors of economic activity for the Mediterranean EU (MED EU), providing valuable insights for the social, economic and geographical pandemic-induced effects. The countries that are being studied here are Cyprus, France, Spain, Greece, Italy, Malta, Croatia and Portugal.

¹ Nicola, M., Alsafi, Z., ..., and Agha, R. (2020) The socio-economic implications of the coronavirus pandemic (COVID-19): A review. *International Journal of Surgery* 78, 185-193.

² Bennett M (2021) All things equal? Heterogeneity in policy effectiveness against COVID-19 spread in Chile. *World Development* 137. DOI: 10.1016/j.worlddev.2020.105208

³ Kanelleas, A., Psarologos, D., Voulgaris, D., Gourzis, K., and Gialis, S. (2020). The harsh uneven regional impact of the Covid-19 pandemic: an account for the Mediterranean EU South based on the 'COVID-19_Regional_Labour' web GIS. *The Greek Review of Social Research* 154, 29-39 (in Greek).

The geographically unequal spread of the pandemic during 2020

As reflected on the varying infection and mortality rates across the EU regions, the spread of Covid-19 has been uneven. The degree of global interconnectedness of a region in terms of trade, position within wider production networks, or tourism, has played an important role for it being affected by Covid-19, both in terms of infections and mortality.⁴ During its initial stages, the virus hit northern Italy, the epicenter of the pandemic in South EU. Afterwards, it spread to most EU countries and regions. Metropolitan areas were exposed before rural areas, whilst tourist spots also exhibited a notable vulnerability to each new spike in infections and mortalities. More specifically, in Spain, touristy areas Catalonia and Andalucía witnessed a high infection rate first, with Madrid, the capital region of the country, following. Notably, this area, although receiving relatively fewer visitors than other tourism-dependent areas, such as Canarias and Illes Balears regions, has a high level of employment in tourism.⁵ In contrast, Greece, which also comprises many important tourist destinations, entered the outbreak of the pandemic before the beginning of its tourist season, which, compared to Spain and Italy, lasts fewer months. Given, additionally, the fact that the country occupies a far less important position in the global value chains, the first waves of the pandemic affected it in milder terms, as the first cases during Spring of 2020 pertained to Greek citizens travelling abroad at the beginning of March rather than to foreigners visiting Greece.⁶

For their part, metropolitan regions, which exhibit a high concentration of production and population, also saw infection rates increasing, as reflected in Map 1. The industrialized and urbanized Italian North became the first epicenter of the pandemic in Europe, followed by the metropolitan regions of Spain, namely Madrid and Barcelona, and Ile-de-France, in France. In Greece, although the absolute numbers of cases remained lower than in other MED EU countries, the two main urban complexes (Athens in Attica and Thessaloniki in Central Macedonia) had most Covid-19 cases.

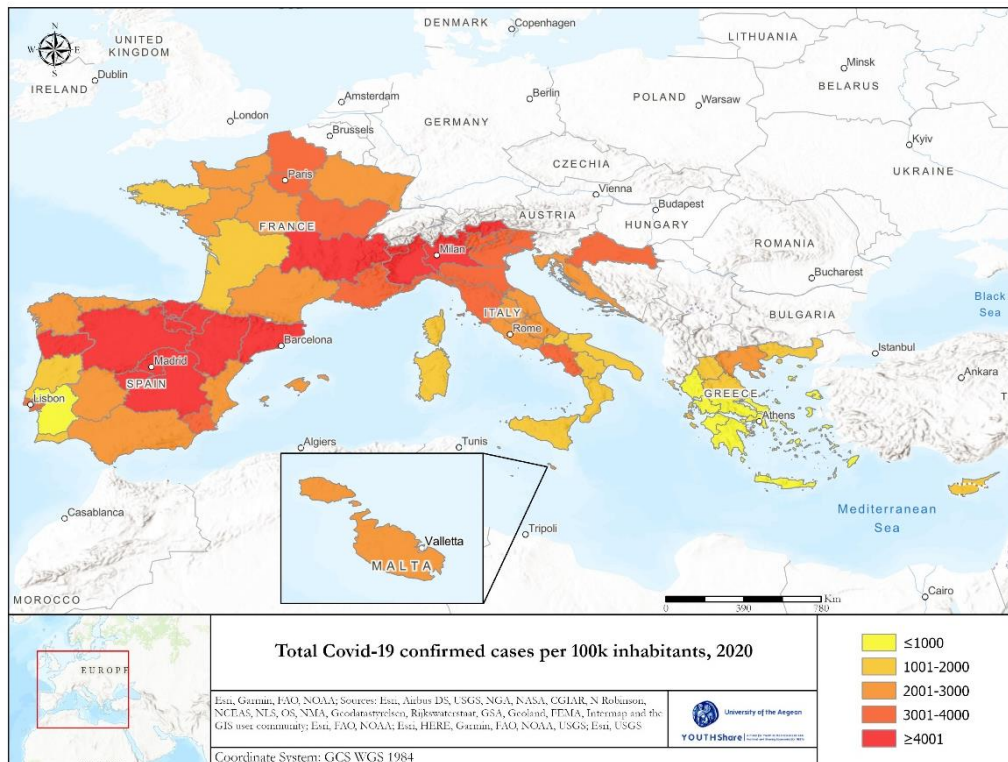
The picture becomes more complicated when Covid-19 cases are weighed by regional populations (Map 1). As expected, the highly urbanized regions top the rankings in terms of Covid-19 cases per 100k people in 2020. Densely populated areas which constitute business hubs, such as Lombardy in Italy, Madrid and Catalonia in Spain, Ile-de-France and Lyon in France, and Lisbon in Portugal, stand out. At the same time, globally interconnected regions which constitute trade hubs, such as Hauts de France and Marseille in France, as well as Murcia in Spain and Norte (where the port city of Porto is located) in Portugal, also recorded high infection rates due to the high mobility of people. However, even regions with low population density were found exposed to the virus, with this highlighting the complexity of the socio-spatial process of an infectious disease's spread. An illustrative example of this is the border region of the Autonomous Province of Bolzano in Italy, which recorded 5,050 cases per 100k residents, surpassing Lombardy (4,420). Its spatial proximity to Bergamo and Milan could have been crucial for this. In Spain, the small regions of La Rioja and Comunidad Foral de Navarra with 5,540 and 6,300 cases per 100k people respectively exceeded the Covid-19 infection rate of the capital region of Madrid (5,530). In Greece, whilst touristy and urbanized Central Macedonia demonstrated the highest number of cases (2,170), it was followed by the rural

⁴ Kapitsinis, N. (2020). The underlying factors of the Covid-19 spatially uneven impact. Initial evidence from EU regions. *Regional Science Policy & Practice* 12(6), 1027-1045.

⁵ Gómez, M., and Salvatierra, J. (2018). El empleo en el turismo llega al nivel de la construcción en el 'boom'. *El País*. 19 August. Available at: https://elpais.com/economia/2018/08/17/actualidad/1534525294_604254.html

⁶ Kanelleas, A., Psarologos, D., Voulgaris, D., Gourzis, K., and Gialis, S. (2020). The harsh uneven regional impact of the Covid-19 pandemic: an account for the Mediterranean EU South based on the 'COVID-19_Regional_Labour' web GIS. *The Greek Review of Social Research* 154, 29-39 (in Greek).

regions Eastern Macedonia and Thrace (1,580) and Western Macedonia (1,490). By way of contrast, Attica, the most urbanized region in the country saw 830 cases per 100k residents.

Map 1: Total Covid-19 confirmed cases per 100k inhabitants, late 2020, own elaboration

Employment changes from 2019 to 2020

At the national level, Malta was the only country with a significant positive change in employment for 2019-2020, followed by Cyprus, which showed small upward trends, with the governments in both countries adopting extensive measures to support employment. In contrast, Spain, Italy and Portugal are the countries that saw the greatest impact of the health and economic crisis on their national labor markets. Total employment in these countries demonstrated the strongest downward trends, while forecasts for the recovery of their labor markets remain ominous.⁷ Employment in Greece and Croatia contracted by 1%. As data show, countries with the highest Covid-19 infection rate seem to have suffered the greatest employment losses, being the result of stricter and lengthier mitigation strategies to handle the pandemic. In contrast to employment changes, GDP decreased in all studied countries without exceptions, with its contraction ranging from -5% (Portugal) to -10% (Spain and Greece).

⁷ <https://covid-19.iza.org/crisis-monitor/italy/>

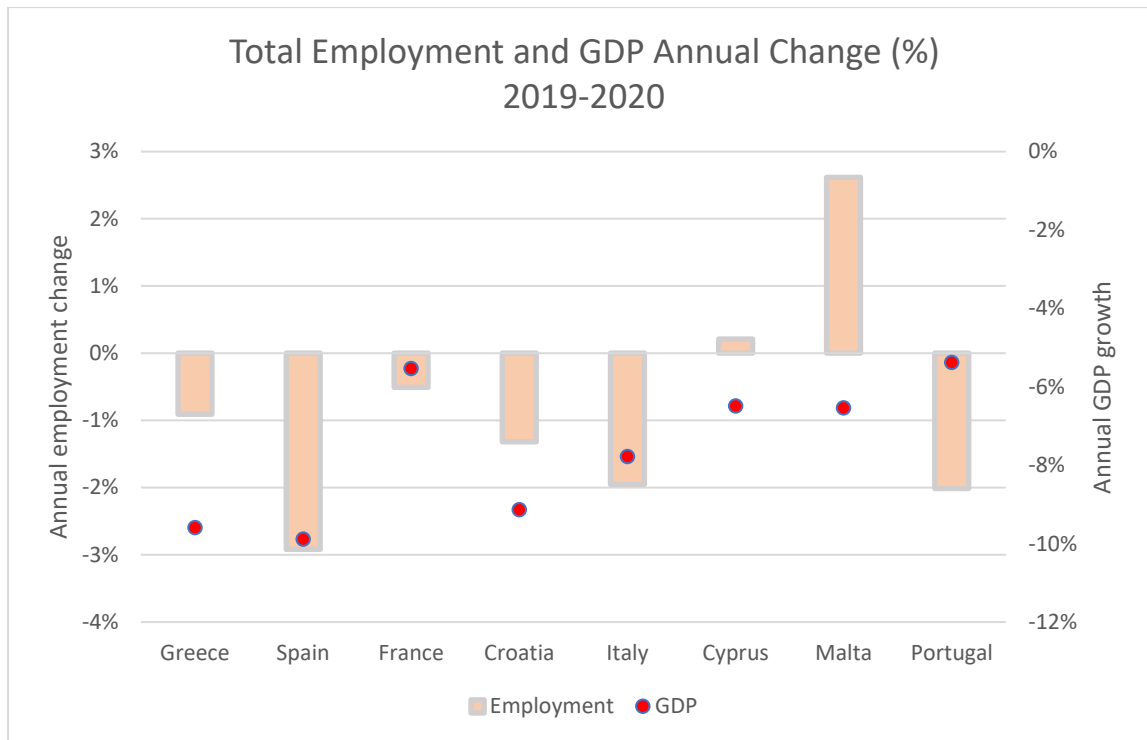
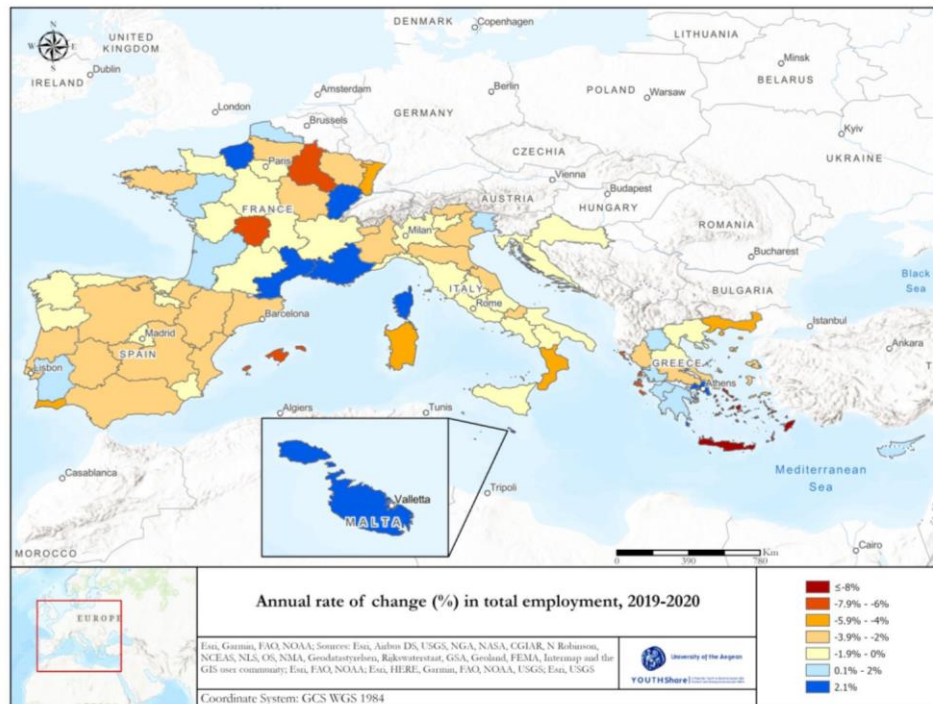

Figure 1: Annual change (%) of total employment and GDP for the case study countries, 2019-2020, own elaboration

At the subnational level, inter-regional variations of annual employment change are noticeable, both within and across countries (Map 2). Thus, whilst employment in both regions of Croatia significantly decreased, with Kontinentalna Hrvatska, a more urbanized region, recording greater employment losses, the wealthy and metropolitan regions of Greece (Attica) and Portugal (Área Metropolitana de Lisboa) saw a positive annual employment growth. At the same time, most of their insular or coastal touristy regions such as South Aegean, Crete and Algarve saw employment falls. A similar, albeit weaker, trend was recorded in Spain and Italy, with tourism dependent regions such as Illes Balears, Murcia, Andalucía, Sardinia, and Sicily, losing employment. Specifically in Italy, what stands out is the significant divide between the northern, more developed and industrialized regions, which saw a small employment decline that contrasts the large employment contraction in the poorer areas in the south. Finally, in France, the country with the strongest economy in the MED EU, coastal regions, regardless of being in the industrial north or the service-dependent south, maintained or increased their employment levels, apart from a few exceptions such as Brittany, Normandie.

Map 2: Annual rate of change (%) in total employment, 2019-2020, own elaboration

Employment change by sector 2019-2020

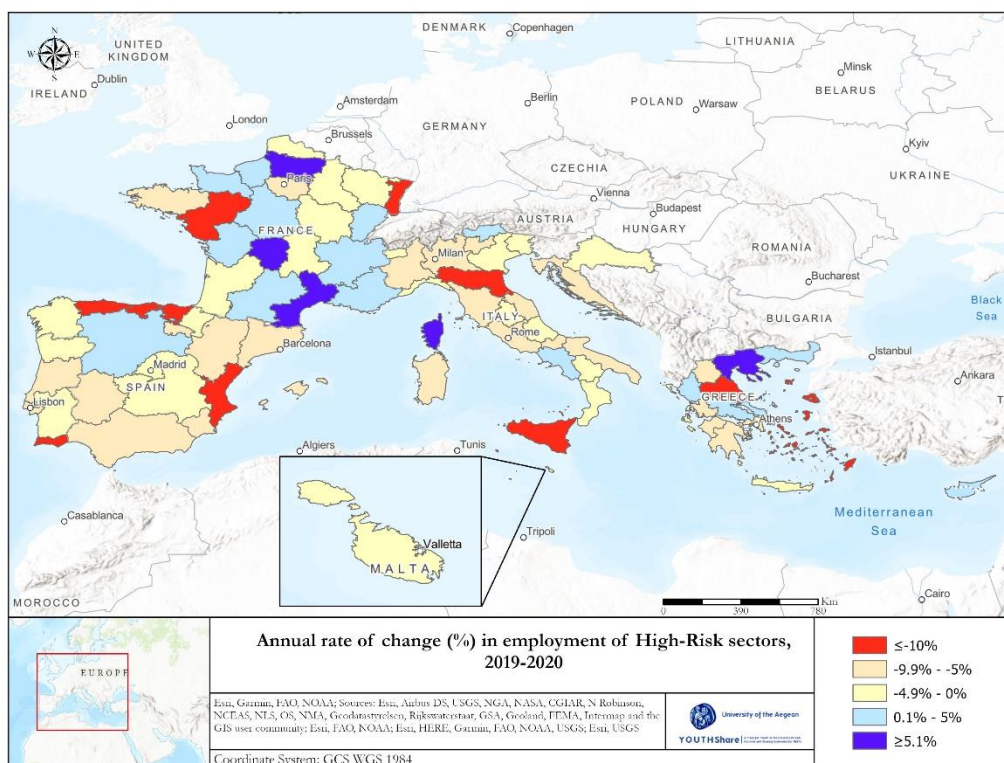
With the restrictiveness of mitigation measures differentiating among sectors, the industrial structure of the countries under study was expected to shift notably. Indeed, studying the impact of Covid-19 on sectoral level reveals the uneven terms changes are occurring among sectors and regions. One of the industries that faced the most intense pressures is accommodation and food services, as a result of government strategies to suspend economic activity in this sector due to the high risk of infection. Thus, employment therein declined across all study countries. While however the sector lost employment in most countries, France managed to minimize these losses based on its large internal market that enabled domestic tourist flows, in contrast to the other countries which depend on international tourism much more. Despite limiting their losses, however, French regions exhibited profound variations, demonstrating both the greatest positive and negative employment changes in accommodation and food service activities across the MED EU. France-Comte (-40%) and Brittany (-29%) saw the largest contraction in the year to 2020, whereas Bourgogne (31%), Upper Normandy (30%), and Alsace (25%) recorded the greatest growth. In contrast, all regions in Spain, Malta, Cyprus, and Italy recorded significant employment losses. Tourism-dependent regions in other MED EU countries faced similar pressures. In Greece, few regions, such as Peloponnisos and Western Macedonia, saw annual increases in accommodation and food service employment. However, it was the regions that specialize in tourism that were affected the most due to travels' bans and bookings' cancellations, with South Aegean demonstrating the largest annual employment contraction in the sector (-26%). Ultimately, regardless of regional differentiations, accommodation and food service activities was the sector with the greatest employment losses, mainly because of the pandemic-induced suspension of economic activity and the entry requirements adopted by each country, which resulted in reduced travelling and cancelation of bookings.

Transportation and storage was another industry that was significantly impacted by the mitigation strategies to control the pandemic spread, since commuting significantly declined amidst lockdowns and remote working. However, the transport of medical-related products, such as Covid-19 tests, minimized the loss of jobs in the sector. Moreover, due to the lockdown restrictions, in-person visits to commercial stores were banned, increasing online orders, something that was reflected on a rise in employment in storage. Nevertheless, only Malta and Greece recorded positive employment growth in this sector. By contrast, Italy, Croatia, France, Portugal and Spain witnessed a negative annual change of -5%, while Cyprus saw the greatest decline (-7.5%). From all regions, Ipeiros, in Greece recorded the greatest annual increase (68%), followed by Madeira in Portugal (27%).

Compared to the previous sectors, manufacturing branches, such as food processing and manufacturing of pharmaceutical products were less affected, given that they constitute essential industries. As such, they were not curtailed, despite the fact that industrial hubs emerged as important hotspots of Covid-19 infection on numerous occasions, especially in the early days of the pandemic. However, only Cyprus and Malta saw positive annual changes in employment therein. In contrast, Italy, Croatia and Greece saw limited negative changes (under -2%). Spain, Portugal, and chiefly France recorded the largest employment contraction in manufacturing in the year to 2020.

Last, health and social work activities constituted the most crucial sector during the pandemic, with its needs significantly increasing. Therefore, to allow healthcare systems withstand the increased pressure and demand without being overwhelmed, governments had to provide extra support to the healthcare services by increasing medical staff. However, employment changes still exhibited wide variations between the study regions. Thus, while Central Greece and Illes Balears saw important annual increases (42% and 27% respectively), other regions such as Jadranska Hrvatska, Normandy and Ipeiros witnessed contraction (-18%, -16% and -15% respectively), with this entailing additional pressures on their regional healthcare services.

Below, we have summarized the annual change of employment in high-risk sectors, which comprise wholesale and retail, accommodation, and food service activities, as well as transportation and storage. These sectors were characterized as such as they pertain to high risk of Covid-19 infection and thus a greater propensity for suspension of economic activity. Map 3 illustrates how regions with great dependence on tourism demonstrated important contraction of employment (South Aegean, North Aegean, Jadranska Hrvatska, Sicily, Sardinia, Andalucía, Comunidad Valenciana, Algarve).

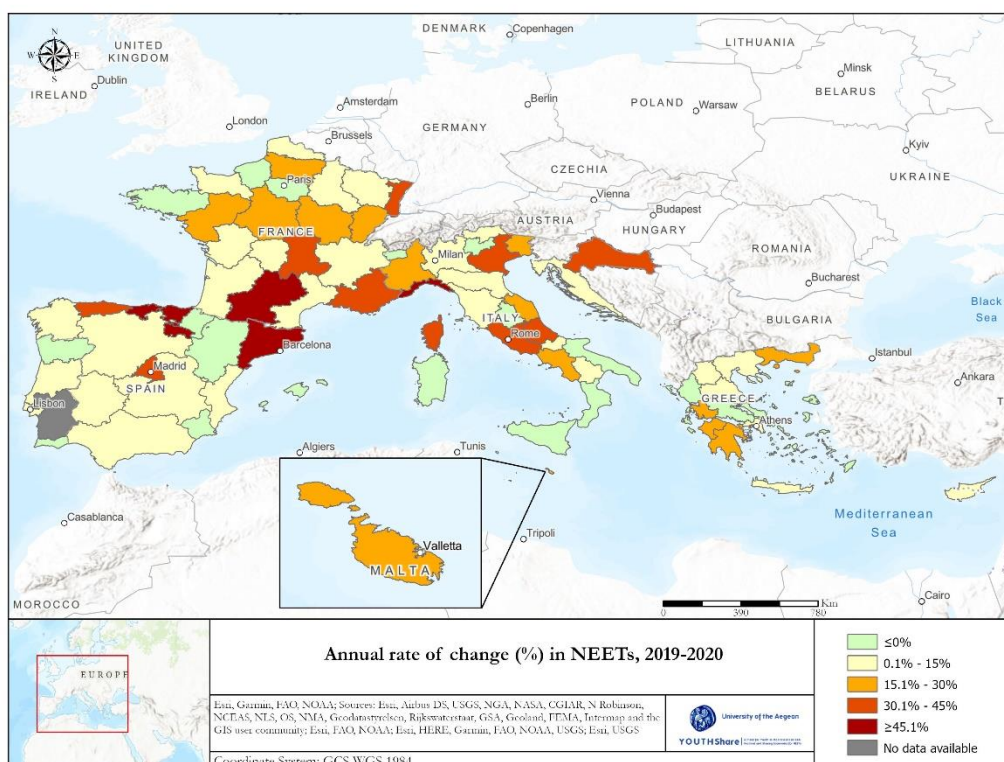

Map 3: Annual rate of change (%) in employment of High-Risk sectors, 2019-2020, own elaboration

Changes in youth inactivity during the pandemic year

The consequences of the pandemic on youth labor markets have been particularly dire. At the national level, the country with the highest growth of young people that are not in employment, education or training (NEETs) in 2020 compared to 2019 was Spain (19%), followed by France (17%), Malta (16%) and Cyprus (13%). On regional level, both regions of Croatia saw increased numbers of NEETs in the year to 2020. The majority of the French regions saw NEETs' numbers growing too, with only three regions, the capital and two in the industrial north following the opposite trajectory (Ile-de-France, Normandy and Brittany with -1.4%, -4.5% and -10.5% respectively). Spain showed a similar pattern, where the number of NEETs declined in the year to 2020 in just four NUTS 2 regions (Comunidad Foral de Navarra, Aragon, Illes Balears and Murcia with -14.1%, -2.8%, -7.6% and -3.5% respectively). On the other hand, and despite the pandemic-driven changes in socio-economic conditions, both Portugal and Greece saw NEET contraction on national level between 2019 and 2020 (-5.5% and -3.1%). At the regional level, in Portugal, the number of NEETs fell in Norte (-28%) and two tourist dependent regions, Região Autónoma dos Açores (-22%) and Algarve (-6%) the most. In Greece, five out of all thirteen regions recorded contraction in the number of NEETs in the year to 2020, with two being tourism dependent (North Aegean with -20% and South Aegean with -19%) and one being a rural/peripheral region (Ipeiros with -28%). Among all 75 study regions (Map 4), the largest increase of NEETs was recorded in three Spanish regions, Pais Vasco (109%), Cantabria (88%), and Catalonia (77%). By way of contrast, Calabria in Italy (-37%), Norte in Portugal (-28%), and Ipeiros in Greece (-28%) demonstrated the steepest decrease. However, it is worth adding that Spanish regions had lower NEET rates in 2019 than

the other countries under study, after limiting their numbers between 2009 and 2018 significantly.⁸

Map 4: Annual rate of change (%) in NEETs, 2019-2020, own elaboration

The role of urbanization, economic growth, and specialization in high-risk sectors

In seeking to explain our findings, below we estimate the statistical correlation of labor market trends with economic growth, urbanization level, and sectoral structure across the 75 NUTS 2 regions under study. The results indicate a negative correlation between the change of NEETs in the year to 2020 and population density (residents per km², 2019 values), which is used as an urbanization proxy. Confirming the above analysis, Figure 2 indicates that metropolitan areas tend to have more resilient youth labor markets compared to peripheral and less densely populated regions. The latter appear more likely to record important increases of NEETs between 2019 and 2020.

⁸ YOUTHShare (2020) Transnational Report on the impact of employment policies on young NEETs: tackling youth disengagement through understanding the flexibilization-regional resilience nexus. Available at: http://youthshare.aegean.gr/wp-content/uploads/2020/03/Transnational_Report_NEETs.pdf

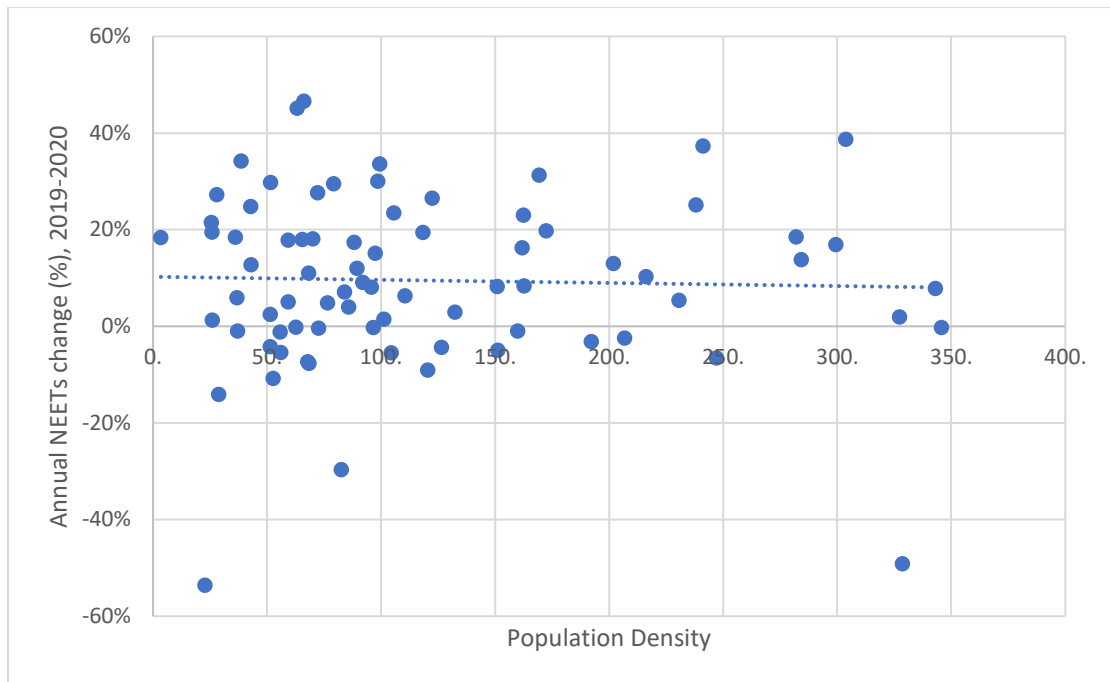

Figure 2: Correlation between annual change (%) of NEETs (2019-2020) and population density (2019), own elaboration

Figure 3 illustrates that the correlation between the employment change in the year to 2020 and GDP per capita (2019 prices) is positive. That is, wealthy regions were expected to record an increase in the employment between 2019 and 2020. In contrast, poor areas appear to have more vulnerable regional labor markets, tending to record higher numbers of job losses.

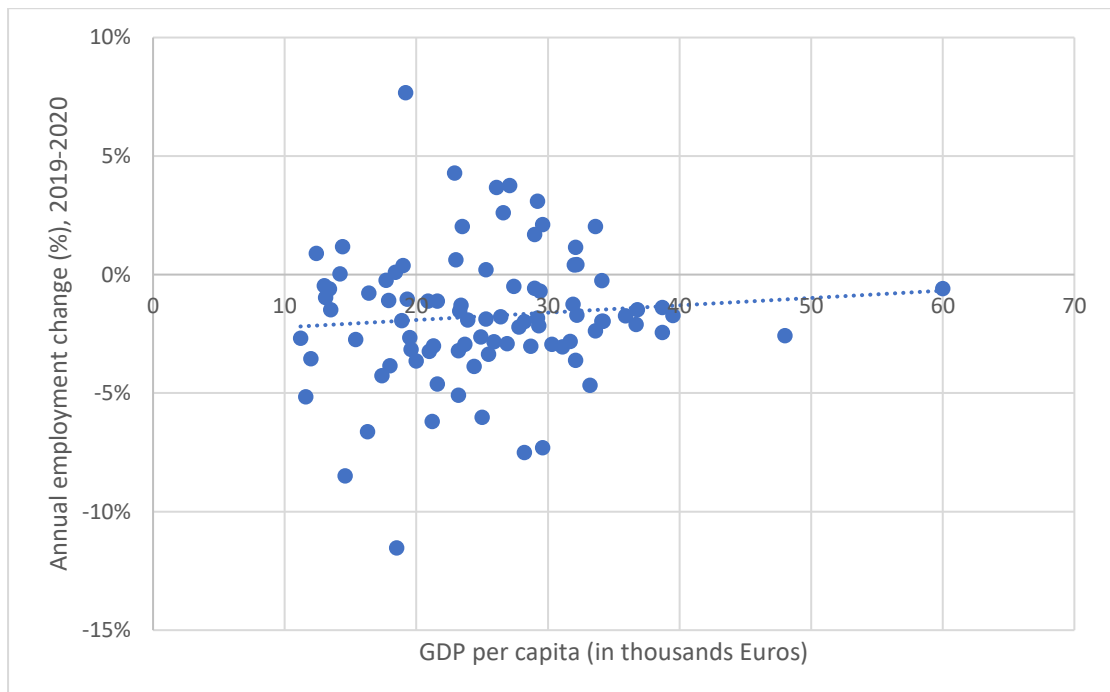

Figure 3: Correlation between annual change (%) of employment (2019-2020) and GDP per capita (2019), own elaboration

The findings also reveal a negative statistical correlation between the 2019-20 employment change and the 2019 share of employment in high-risk sectors within total employment (Figure 4). With high-risk sectors linked to a higher propensity for suspension of economic activity, as mentioned above, it was expected that regions with high concentrations in such jobs to be more likely to exhibit greater losses in total employment.

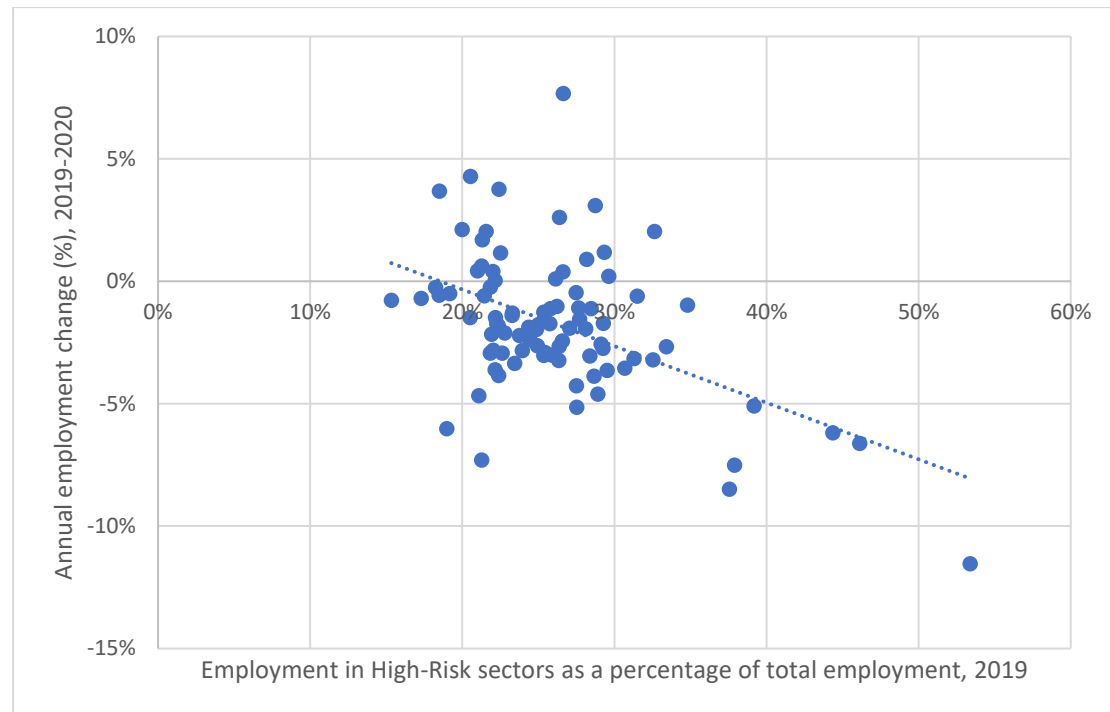

Figure 4: Correlation between annual change (%) of employment (2019-2020) and employment in High-Risk sectors as a percentage of total employment (2019), own elaboration

In seeking to minimize the health crisis fueling an economic recession, and specifically to curtail job losses and support labour markets amidst this pandemic, governments implemented a wide variety of economic recovery plans. The EU member states have agreed on a €750 billion recovery package. These packages however varied by country in terms of magnitude and duration. For instance, the Italian government banned all the dismissals for economic reasons from 16 March to 31 December 2020, i.e. for a total of 290 days during 2020. However, this did not appear to have significantly influenced the national labor market, with Italy recording the second largest annual employment losses among the study countries in the year to 2020 (Figure 1). The same seems to have applied for Portugal, whose government announced a ban on dismissals for firms that are entitled to government financial support. The latter included the funding of part of the wages for firms whose activity was completely suspended or recorded a sharp contraction of activity equal to at least 40% of turnover. Despite this job retention scheme, however, the country demonstrated a 2% decrease of employment in the year to 2020. In contrast, Malta, whose government decided to support the full-time and part-time workers in firms that completely or partly suspended their operation, recorded a 3% annual increase of total employment.

The Oxford COVID-19 Government Response Tacker (OxCGRT) published data for the index of income support across countries globally,⁹ recording whether governments covered wages

⁹ Hale, T., Angrist, N., Goldszmidt, R., et al. (2021) A global panel database of pandemic policies. *Nature Human Behaviour* 5:529-538.

or provided direct cash payments/universal basic income to people who cannot work or lose their jobs due to the suspension of economic activity. The OxCGRT published figure for the index for each day in 2020, with values including 0 (no income support), 1 (government is replacing less than 50% of lost salary) and 2 (government is replacing 50% or more of lost salary). The average index, referring to the mean for 2020, revealed that France and Cyprus had the highest average index of income support (1.59) for 2020, followed by Malta (1.57) and Spain (1.56). This could partly explain the increase of total employment in Cyprus and Malta, and the small decrease of employment in France, in the year to 2020 (Figure 1). In the bottom of the ranking, Italy had the lowest average index of income support in 2020 (0.79), below Portugal (0.8), Croatia (1.22) and Greece (1.37), with this partly explaining the large employment contraction of employment in these countries between 2019 and 2020.

Conclusions

This report analyzed the effects of Covid-19 and the subsequent mitigation policies on employment across the main sectors of economic activity at the national and regional level in the MED EU, providing valuable insights for the socio-economic impacts of the pandemic. Findings showed profound variations in the performance of regional labour markets amidst the pandemic, although most recorded losses, nonetheless. The result has been a highly uneven geography of the health crisis's implications, which is expected to exacerbate the uneven development EU demonstrated already before the onset of the pandemic. In most cases, employment protection policies proved to be insufficient, chiefly because they are spatially insensitive. Considering the evidence presented in this report, the differentiation of economic recovery plans and job retention schemes may not have been the only factors of resilience or vulnerability for national and regional labor markets. Other determinants of their performance include rates of economic growth and extent of urbanization, elements closely related to path dependencies of regional evolutionary trajectories. For instance, wealthy areas seem to have more resilient local labor markets and witnessed milder job losses. Moreover, population densities were linked to youth employment, as regions with higher densities had NEETs decreasing, or at least, increasing mildly comparing to other regions. Thus, although being strongly affected by the suspension of economic activity, metropolitan regions exhibited a relative resilience of youth labor markets in the current crisis-ridden environment. This comes in contrast to the 2008 global economic crisis, where this type of areas was impacted direly.¹⁰

Besides density, regional sectoral composition appeared to be crucial for the performance of local labor markets. Areas strongly dependent on economic sectors whose economic activity pertains to high infection risk and greater possibility for suspension exhibited the greatest employment losses. Moreover, youth labor markets highly specialized in tourism appeared to have been affected the most compared to areas whose economy is driven by manufacturing. This can be explained as touristic firms, which utilize young workers who seasonal labor, were more likely to suspend their activity in 2020 following a general halt in the sector's activity as a result of the health crisis. Overall, the substantial increase of NEETs showed that the already acute problems young people were facing upon entering the labor market before 2020 have exacerbated.

¹⁰ Gourzis, K., and Gialis, S. (2019). Dismantled Spatial Fixes in the Aftermath of Recession: Capital Switching and Labour Underutilization in the Greek Capital Metropolitan Region. *International Journal of Urban and Regional Research* 43, 741-759.

Last, it must be noted that the regional geography of the pandemic appears to be increasingly significant, with regions, even within the same country, demonstrating different Covid-19 infection and mortality rates, as well as speed of implementing and lifting mitigation measures. This has led to important geographical and sectoral variations of employment contraction. Nevertheless, the actual impact of the health crisis and the economic recession that followed is expected to show its teeth after state-implemented recovery plans and job retentions schemes will be terminated due to limited resources. The *Coronavirus Response & Labor Statistics* team will closely monitor and analyze these developments.

(*) The 'COVID-19_Regional_Labour' team

Akis Kanelleas, GIS Expert, MA in GIS, Leeds University, YOUTHShare project
Dimitris Psarologos, Geographer, MSc student in Political Economy, Univ. of Athens
Dimitris Voulgaris, Geographer, MSc in Regional & Urban Planning, London School of Econ. & Pol. Sc. (LSE)
Kostas Gourzis, Urban and Regional Planner, Postdoctoral researcher, Univ. of Aegean & YOUTHShare project
Nikos Kapitsinis, Economic Geographer, Research Associate, Cardiff University
Stelios Gialis, Associate Professor, Labour Geography Res. Group, Univ. of Aegean & YOUTHShare project

Contributors/ collaborators

Anna Saroukou, Geographer, MSc Student in Urban and Regional Development, Panteion University, Greece
George Sykas, Urban and Regional Planner, PhD student, Univ. of Aegean & YOUTHShare project

COVID-19_Regional_Labour and its contents -University of the Aegean/ YOUTHShare project, all rights reserved- are provided to the public strictly for informative, educational and academic purposes. The data of the Dashboard are sourced from publicly available data from Eurostat, Johns Hopkins University (JHU), WHO, Statista, Wikipedia and the national authorities of the countries under study, and their consolidation reveals minor discrepancies. The Dashboard is not funded by any source and it relies upon publicly available data from the above sources that do not always agree. The reliability of the that data sources cannot be verified. The data are updated on a regular basis by the members of 'COVID-19_Regional_Labour' team, who volunteer for the development of the Dashboard and the overall result is a work in progress. For any remarks or inquiries please contact: youthshareproject@gmail.com ; stgialis@aegean.gr .

Οι επιπτώσεις της πανδημίας στην απασχόληση κατά το 2020. Στοιχεία από Κύπρο, Γαλλία, Ισπανία, Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, Κροατία, Πορτογαλία

Νίκος Καπιτσίνης, Άννα Σαρούκου, Γιώργος Συκάς, Δημήτρης Ψαρολόγος και την ερευνητική ομάδα 'COVID-19_Regional_Labour' team *

[Covid-19 Regional Labour Dashboard](#)
[University of Aegean/YOUTH Share - Coronavirus Response & Labour Statistics](#)

Εισαγωγή

Το 2020 ήταν από τις πιο δύσκολες περιόδους για τις εθνικές και περιφερειακές κοινωνίες και οικονομίες σε ολόκληρο τον κόσμο. Πέραν του αρχικού σοκ στην παγκόσμια οικονομία κατά το ξέσπασμα του Covid-19, η υγειονομική κρίση που ακολούθησε επέτεινε τις σοβαρές οικονομικές αναταραχές, οι οποίες προήλθαν κυρίως ως αποτέλεσμα των πρωτοφανών μέτρων lockdown. Ο ΟΟΣΑ αναφέρει ότι το ποσοστό ανεργίας στις 37 χώρες του οργανισμού το 2020 ήταν 7,1%, αυξημένο σημαντικά από το 5,4% το 2019. Παρά την εφαρμογή των σχεδίων οικονομικής ανάκαμψης, οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της πανδημίας Covid-19 και ιδιαίτερα ο αντίκτυπος των lockdown ήταν εξαιρετικά σημαντικές.¹ Ολόκληρες οικονομίες έχουν παγώσει από το γενικό περιορισμό του πληθυσμού και της διακοπής της λειτουργίας πολλών επιχειρήσεων. Οι συνέπειες ήταν άνισες μεταξύ των κοινωνικών τάξεων, με τους φτωχότερους να δέχονται σημαντικότερο πλήγμα.² Εκτός από τις κοινωνικές τάξεις, οι επιπτώσεις των στρατηγικών μετριασμού ποικίλλουν στο χώρο αλλά και μεταξύ των ηλικιακών ομάδων, με ιδιαίτερα σημαντικό αντίκτυπο στους νέους των περιφερειακών περιοχών.³ Τα χαρακτηριστικά και ο δυναμισμός των τοπικών και περιφερειακών οικονομιών έχουν έρθει στο επίκεντρο ως κρίσιμοι παράγοντες της γεωγραφίας των επιπτώσεων της πανδημίας. Ο διάλογος αποκτά ιδιαίτερα ενδιαφέρον όταν μελετάται ο οικονομικός αντίκτυπος στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Καθώς η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008 εξακολουθεί να επηρεάζει τις περιφερειακές οικονομίες και από το 2016, το Brexit έχει αλλάξει τα εμπορικά πρότυπα και αυξήσει το επίπεδο αβεβαιότητας, το ξέσπασμα του Covid-19 το 2020 αναδιαρθρώνει ξανά τις γεωγραφικές κοινωνικοοικονομικές τάσεις. Το αποτύπωμα της υγειονομικής και οικονομικής κρίσης ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό μεταξύ αλλά και εντός των χωρών, οι οποίες, παρά το γεγονός ότι είναι μέλη μιας ενιαίας ένωσης, δεν εφάρμοσαν μια κοινή στρατηγική για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Βάσει των παραπάνω, η παρούσα έκθεση ακολουθεί τη γεωγραφία της πανδημίας του Covid-19 και εξετάζει τον αντίκτυπο των επακόλουθων στρατηγικών μετριασμού στην απασχόληση μεταξύ χωρών, περιφερειών και των κύριων τομέων οικονομικής δραστηριότητας στις περιοχές της Μεσογειακής ΕΕ, παρέχοντας πολύτιμα στοιχεία για τις κοινωνικές, οικονομικές και γεωγραφικές επιπτώσεις της πανδημίας. Οι χώρες μελέτης σε αυτήν την έκθεση περιλαμβάνουν την Κύπρο, τη Γαλλία, την Ισπανία, την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Μάλτα, την Κροατία και την Πορτογαλία.

¹ Nicola, M., Alsafi, Z., ..., and Agha, R. (2020) The socio-economic implications of the coronavirus pandemic (COVID-19): A review. *International Journal of Surgery* 78, 185-193.

² Bennett M (2021) All things equal? Heterogeneity in policy effectiveness against COVID-19 spread in Chile. *World Development* 137. DOI: 10.1016/j.worlddev.2020.105208

³ Kanelleas, A., Psarologos, D., Voulgaris, D., Gourzis, K., and Gialis, S. (2020). The harsh uneven regional impact of the Covid-19 pandemic: an account for the Mediterranean EU South based on the 'COVID-19_Regional_Labour' web GIS. *The Greek Review of Social Research* 154, 29-39 (in Greek).

Η γεωγραφικά άνιση διασπορά της πανδημίας το 2020

Όπως αντικατοπτρίζεται και στις γεωγραφικές διαφοροποιήσεις τόσο στο ρυθμό μολύνσεων όσο και της θνησιμότητας ανάμεσα στις περιφέρειες της ΕΕ, η εξάπλωση του Covid-19 υπήρξε άνιση. Ο βαθμός της παγκόσμιας συνδεσιμότητας μιας περιοχής ως προς το εμπόριο, τη θέση στα παγκόσμια δίκτυα παραγωγής, και τον τουρισμό, έπαιξε σημαντικό ρόλο στα επίπεδα μόλυνσης και θνησιμότητας του Covid-19.⁴ Έχοντας αρχικά χτυπήσει τη βόρεια Ιταλία, το επίκεντρο του Covid-19 στη νότια ΕΕ, η πανδημία εξαπλώθηκε στη συνέχεια και στις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ. Οι μητροπολιτικές περιοχές εκτέθηκαν στον ιό πριν από τις αγροτικές ή περιφερειακές περιοχές, ενώ οι τουριστικές περιφέρειες επέδειξαν σημαντικές εξάρσεις της πανδημίας. Πιο συγκεκριμένα, στην Ισπανία, οι τουριστικές περιοχές Catalonia και Andalucía παρουσίασαν από την αρχή υψηλό ποσοστό μολύνσεων, με την περιφέρεια Madrid, την πρωτεύουσα της χώρας, να ακολουθεί. Η τελευταία περιφέρεια μάλιστα, παρόλο που δέχεται λιγότερους επισκέπτες ανάλογα με τον πληθυσμό της σε σχέση με άλλες περιοχές που εξαρτώνται από τον τουρισμό, όπως οι περιφέρειες Canarias και Illes Balears, έχει υψηλά μερίδια απασχόλησης στον κλάδο.⁵ Αντίθετα, η Ελλάδα, η οποία επίσης διαθέτει σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς στο πλαίσιο της Μεσογειακής ΕΕ, εισήλθε στην πανδημία πριν από την έναρξη της τουριστικής περιόδου της, η οποία διαρκεί λιγότερους μήνες σε σχέση με την Ισπανία και την Ιταλία. Με δεδομένη και την λιγότερο σημαντική θέση της χώρας στα παγκόσμια δίκτυα παραγωγής, τα πρώτα κρούσματα του Covid-19 στις αρχές της άνοιξης 2020 αφορούσαν Έλληνες πολίτες που ταξίδεψαν στο εξωτερικό στις αρχές Μαρτίου και όχι αλλοδαπούς που επισκέφτηκαν την Ελλάδα.⁶

Οι μητροπολιτικές και έντονα αστικοποιημένες περιφέρειες, οι οποίες εμφανίζουν υψηλή συγκέντρωση πληθυσμού και παραγωγικών μονάδων, επίσης είδαν αυξημένα ποσοστά μόλυνσης, με αυτό να αντικατοπτρίζεται στην γεωγραφία των κρουσμάτων του Covid-19 (Χάρτης 1). Ο εκβιομηχανισμένος και αστικοποιημένος ιταλικός Βορράς ήταν το πρώτο επίκεντρο της πανδημίας στην Ευρώπη, ακολουθούμενος από τις μητροπολιτικές περιοχές της Ισπανίας, (Madrid, Catalonia), και Ile-de-France, στη Γαλλία. Στην Ελλάδα, παρόλο που ο απόλυτος αριθμός κρουσμάτων παρέμεινε χαμηλότερος από ότι σε άλλες χώρες της Μεσογειακής ΕΕ, τα δύο κύρια πολεοδομικά συγκροτήματα (η Αθήνα στην Αττική και η Θεσσαλονίκη στην Κεντρική Μακεδονία) συγκέντρωσαν τον κύριο όγκο των κρουσμάτων Covid-19.

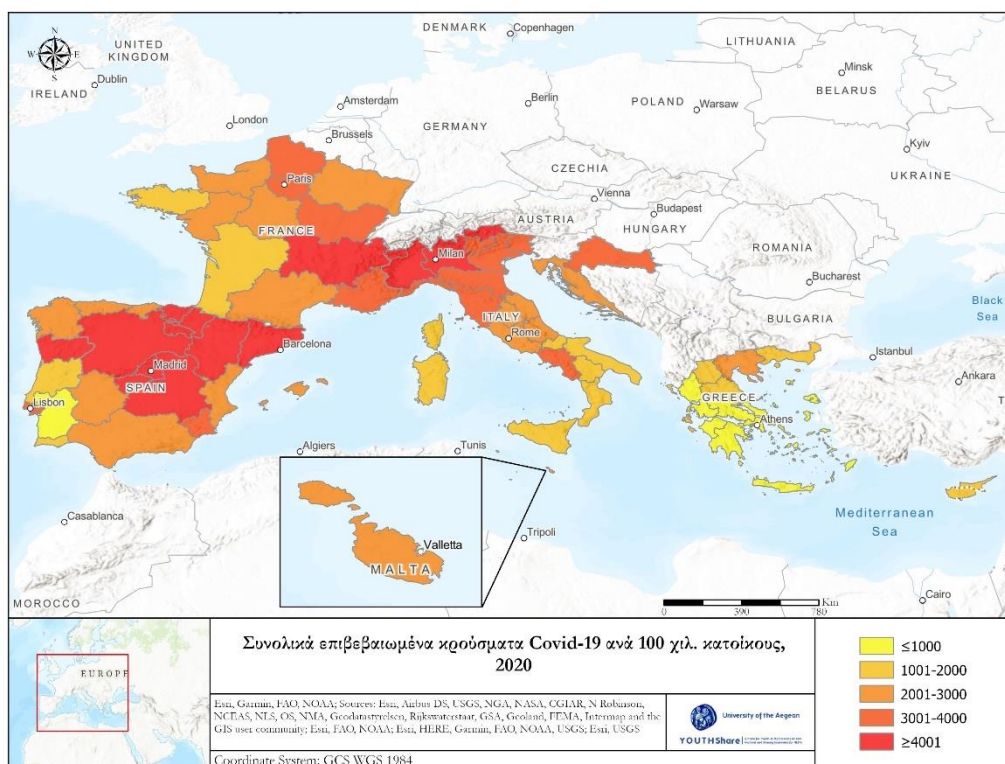
Η εικόνα γίνεται πιο περίπλοκη όταν εξετάζονται τα κρούσματα έναντι του περιφερειακού πληθυσμού (Χάρτης 1). Όπως ήταν αναμενόμενο, οι αστικοποιημένες περιοχές βρίσκονται στην πρώτη θέση ως προς τα κρούσματα ανά 100.000 κατοίκους το 2020. Οι πυκνοκατοικημένες περιοχές, οι οποίες αποτελούν κόμβους επιχειρηματικότητας, όπως η Lombardia στην Ιταλία, οι Madrid και Catalonia στην Ισπανία, οι Ile-de-France και Lyon στη Γαλλία, καθώς και οι Lisbon στην Πορτογαλία, ξεχώρισαν. Ταυτόχρονα, παγκοσμίως συνδεδεμένες περιοχές μέσω του εμπορίου, όπως οι Hauts de France και Marseille στη Γαλλία, καθώς και η Murcia στην Ισπανία και η Norte (όπου βρίσκεται η πόλη λιμάνι του Porto) στην Πορτογαλία, κατέγραψαν επίσης υψηλά ποσοστά μολύνσεων λόγω της υψηλής κινητικότητας των ανθρώπων. Ωστόσο, ακόμη και οι περιοχές με χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού βρέθηκαν εκτεθειμένες στον ιό, με αυτό να αναδεικνύει την πολυπλοκότητα της κοινωνικο-χωρικής

⁴ Kapitsinis, N. (2020). The underlying factors of the Covid-19 spatially uneven impact. Initial evidence from EU regions. *Regional Science Policy & Practice* 12(6), 1027-1045.

⁵ Gómez, M., and Salvatierra, J. (2018). El empleo en el turismo llega al nivel de la construcción en el 'boom'. *El País*. 19 August. Available at: https://elpais.com/economia/2018/08/17/actualidad/1534525294_604254.html

⁶ Kanelleas, A., Psarologos, D., Voulgaris, D., Gourzis, K., and Gialis, S. (2020). The harsh uneven regional impact of the Covid-19 pandemic: an account for the Mediterranean EU South based on the 'COVID-19_Regional_Labour' web GIS. *The Greek Review of Social Research* 154, 29-39 (in Greek).

διαδικασίας της εξάπλωσης μιας μολυσματικής νόσου. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα αφορά την παραμεθόρια περιφέρεια Bolzano της Ιταλίας, η οποία κατέγραψε 5.050 κρούσματα ανά 100.000 κατοίκους, ξεπερνώντας την περιφέρεια Lombardia (4.420). Η χωρική γειτνίαση της περιφέρειας με το Μπέργκαμο και το Μιλάνο μπορεί να έχει επηρεάσει σημαντικά το υψηλό ποσοστό μόλυνσης στην περιοχή. Στην Ισπανία, οι μικρές περιφέρειες La Rioja και Comunidad Foral de Navarra με 5.540 και 6.300 κρούσματα ανά 100.000 κατοίκους αντίστοιχα υπερέβησαν το ποσοστό μόλυνσης Covid-19 της περιφέρειας Madrid (5.530). Στην Ελλάδα, αν και η τουριστική και αστικοποιημένη Κεντρική Μακεδονία κατέγραψε τον υψηλότερο αριθμό κρουσμάτων ανά 100.000 κατοίκους (2.170), την ακολούθησαν οι αγροτικές Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (1.580) και Δυτική Μακεδονία (1.490). Ως μέτρο αναφοράς, η Αττική, η πιο αστικοποιημένη περιοχή της χώρας, σημείωσε 830 κρούσματα ανά 100.000 κατοίκους.

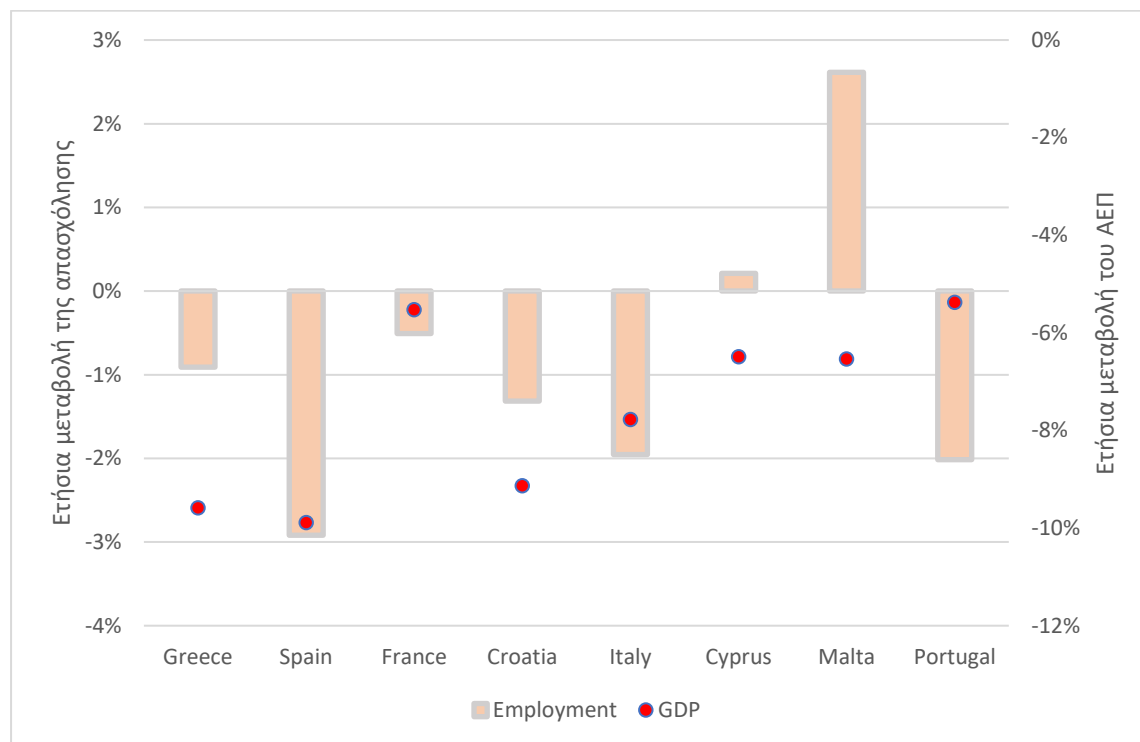

Χάρτης 1: Κρούσματα Covid-19 ανά 100.000 κατοίκους, 2020, ίδια επεξεργασία

Η μεταβολή της απασχόλησης 2019-2020

Σε εθνικό επίπεδο, η Μάλτα ήταν η μόνη χώρα με σημαντική θετική μεταβολή στην απασχόληση για το 2019-2020, με την Κύπρο, η οποία παρουσίασε μικρές ανοδικές τάσεις, να ακολουθεί. Μάλιστα, οι κυβερνήσεις και των δύο χωρών υιοθέτησαν εκτεταμένα μέτρα για την υποστήριξη της απασχόλησης. Στον αντίποδα, η Ισπανία, η Ιταλία και η Πορτογαλία είναι οι χώρες που είδαν τον μεγαλύτερο αντίκτυπο της υγειονομικής και οικονομικής κρίσης στις εθνικές αγορές εργασίας τους. Η συνολική απασχόληση σε αυτές τις χώρες κατέγραψε τις

ισχυρότερες πτωτικές τάσεις, ενώ οι προβλέψεις για ανάκαμψη παραμένουν δυσσιώπες.⁷ Η απασχόληση στην Ελλάδα και την Κροατία μειώθηκε ετησίως κατά 1% το 2020. Όπως δείχνουν τα δεδομένα, οι χώρες με το υψηλότερο ποσοστό κρουσμάτων Covid-19 φαίνεται ότι υπέστησαν τις μεγαλύτερες απώλειες απασχόλησης, ως αποτέλεσμα των αυστηρότερων και πιο μακροχρόνιων στρατηγικών μετριασμού της πανδημίας. Σε αντίθεση με την απασχόληση, το ΑΕΠ συρρικνώθηκε σε όλες οι χώρες μελέτης χωρίς εξαιρέσεις, με τη μείωσή του να κυμαίνεται από -5% (Πορτογαλία) έως -10% (Ισπανία και Ελλάδα).

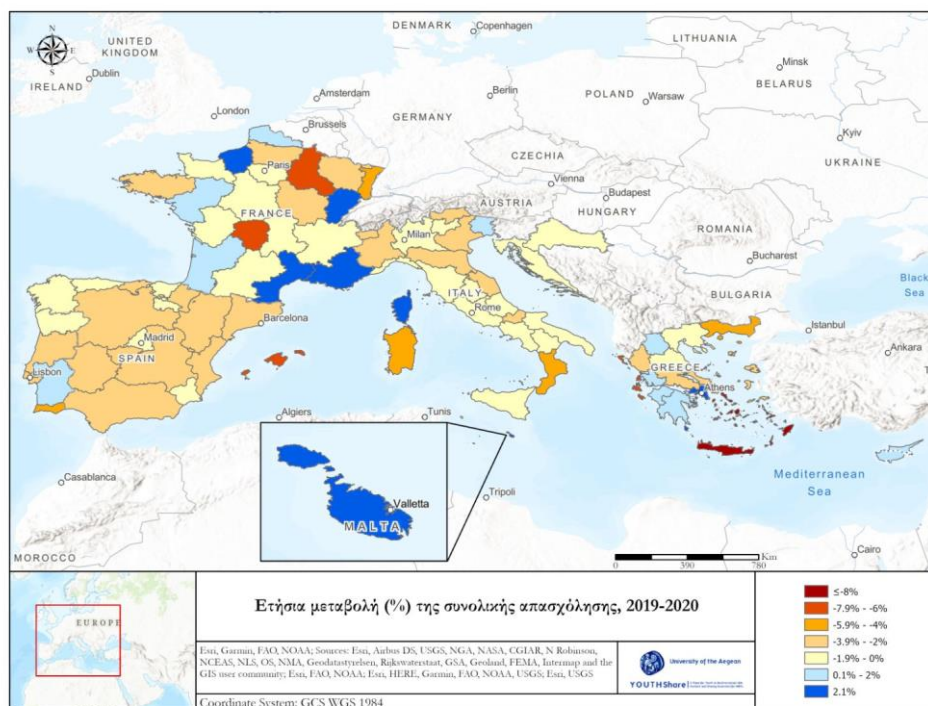

Διάγραμμα 1: Ετήσια μεταβολή της απασχόλησης και του ΑΕΠ για τις χώρες μελέτης, 2019-2020, ίδια επεξεργασία

Στο υπό-εθνικό επίπεδο, παρατηρούνται διαπεριφερειακές διακυμάνσεις της ετήσιας μεταβολής της απασχόλησης, τόσο εντός όσο και μεταξύ των χωρών (Χάρτης 2). Ως εκ τούτου, αν και η συνολική απασχόληση συρρικνώθηκε και στις δύο περιφέρειες της Κροατίας σημαντικά, με την Kontinentalna Hrvatska, την πιο αστικοποιημένη περιφέρεια, να σημειώνει μεγαλύτερες απώλειες θέσεων εργασίας, οι πλούσιες και μητροπολιτικές περιφέρειες της Ελλάδας (Αττικής) και της Πορτογαλίας (Área Metropolitana de Lisboa) σημείωσαν θετική ετήσια αύξηση της απασχόλησης. Παράλληλα, οι περισσότερες νησιωτικές ή παράκτιες τουριστικές περιφέρειες στις δύο αυτές χώρες, όπως το Νότιο Αιγαίο, η Κρήτη και το Algarve, παρουσίασαν μεγάλη μείωση της απασχόλησης. Μια παρόμοια, αν και ασθενέστερη, τάση καταγράφηκε στην Ισπανία και την Ιταλία, με τις εξαρτώμενες από τον τουρισμό περιφέρειες, όπως οι Illes Balears, Murcia, Andalucía, Sardinia και Sicily να παρουσιάζουν πτώση στα νούμερα της απασχόλησης. Συγκεκριμένα όσον αφορά την Ιταλία, αξίζει να σημειωθεί η σημαντική διαφορά μεταξύ της μικρής μείωσης της απασχόλησης στις βόρειες, πιο ανεπτυγμένες και βιομηχανοποιημένες περιφέρειες και της μεγάλης συρρίκνωσης της απασχόλησης στις φτωχότερες περιφέρειες του νότου. Τέλος, στη Γαλλία, την ισχυρότερη οικονομία στη Μεσογειακή ΕΕ, οι παράκτιες περιοχές τόσο στο βιομηχανοποιημένο Βορρά

⁷ <https://covid-19.iza.org/crisis-monitor/italy/>

όσο και στο Νότο που εξαρτάται από τις υπηρεσίες, διατήρησαν ή και αύξησαν τα επίπεδα απασχόλησής τους, με μερικές εξαιρέσεις (Brittany, Normandie).

Χάρτης 2: Ετήσια μεταβολή της απασχόλησης, 2019-2020, ίδια επεξεργασία

Μεταβολή της κλαδικής απασχόλησης, 2019-2020

Με το επίπεδο αυστηρότητας των μέτρων μετριασμού να διαφοροποιείται ανάμεσα στους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, σημαντικές αλλαγές αναμένονταν να σημειωθούν στην κλαδική διάρθρωση των περιφερειών. Πράγματι, η σχετική μελέτη του αντικτύπου του Covid-19 αναδεικνύει τους άνισους όρους με τους οποίους αλλάζουν κλάδοι και περιφερειακές αγορές εργασίας. Ένας από αυτούς που αντιμετώπισαν τις πιο έντονες πιέσεις είναι οι υπηρεσίες εστίασης και τουρισμός, ως αποτέλεσμα των κυβερνητικών στρατηγικών για την αναστολή της οικονομικής δραστηριότητας σε αυτόν τον τομέα λόγω του υψηλού κινδύνου μετάδοσης του ιού. Ως εκ τούτου, η απασχόληση σε αυτόν τον κλάδο υποχώρησε σε όλες τις χώρες μελέτης. Ενώ ωστόσο οι περισσότερες περιφέρειες σημείωσαν μεγάλη συρρίκνωση, η Γαλλία κατάφερε να ελαχιστοποιήσει τις απώλειες εξαιτίας της μεγάλης εσωτερικής αγοράς της που ενίσχυσε τον εγχώριο τουρισμό, σε αντίθεση με άλλες χώρες οι οποίες εξαρτώνται πολύ περισσότερο από τον διεθνή τουρισμό. Πέραν των μικρότερων απωλειών, ωστόσο, οι γαλλικές περιφέρειες παρουσίασαν τη μεγαλύτερη διακύμανση, καταγράφοντας τόσο τις μεγαλύτερες θετικές όσο και τις μεγαλύτερες αρνητικές μεταβολές στην απασχόληση στις υπηρεσίες εστίασης και διαμονής σε ολόκληρη τη Μεσογειακή ΕΕ. Οι περιφέρειες France-Comte (-40%) και Brittany (-29%) σημείωσαν τη μεγαλύτερη συρρίκνωση το έτος έως το 2020, ενώ οι Bourgogne (31%), Upper Normandy (30%) και Alsace (25%) σημείωσαν τη μεγαλύτερη θετική μεταβολή. Αντίθετα, όλες οι περιφέρειες στις Ισπανία, Μάλτα, Κύπρο και Ιταλία σημείωσαν σημαντική συρρίκνωση της απασχόλησης. Και οι υπόλοιπες χώρες που εξαρτώνται ακόμη περισσότερο από τον τουρισμό, αντιμετώπισαν επίσης μεγάλες πιέσεις στις αγορές εργασίας τους. Στην Ελλάδα, λίγες περιφέρειες, όπως η Πελοπόννησος και η Δυτική Μακεδονία, σημείωσαν

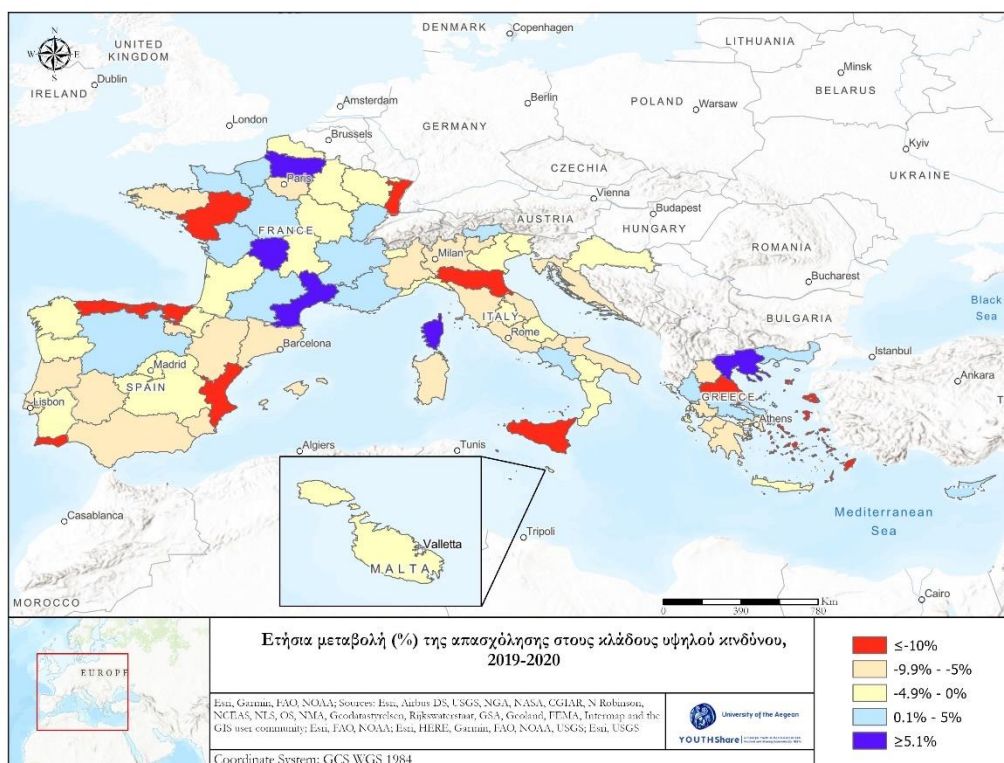
ετήσιες αυξήσεις στην απασχόληση στις υπηρεσίες εστίασης και διαμονής. Ωστόσο, οι περιφέρειες που ειδικεύονται στον τουρισμό επηρεάστηκαν πολύ περισσότερο λόγω των απαγορεύσεων στις μετακινήσεις και των ακυρώσεων των κρατήσεων, με το Νότιο Αιγαίο να καταδεικνύει τη μεγαλύτερη ετήσια συρρίκνωση της απασχόλησης στον τομέα (-26%).

Οι μεταφορές και αποθήκευση ήταν ένας ακόμη κλάδος που επηρεάστηκε σημαντικά από τις στρατηγικές ελέγχου της πανδημίας, καθώς οι ανθρώπινες μετακινήσεις μειώθηκαν σημαντικά εν μέσω lockdown και εξ αποστάσεως εργασίας. Ωστόσο, η αναγκαιότητα μεταφοράς προϊόντων που σχετίζονται με την ιατρική, όπως τα τεστ για Covid-19, περιόρισαν την απώλεια θέσεων εργασίας στον τομέα. Επιπλέον, λόγω των περιοριστικών μέτρων, απαγορεύθηκαν οι μετακινήσεις καταναλωτών σε εμπορικά καταστήματα, αυξάνοντας έτσι τις ηλεκτρονικές παραγγελίες, με αποτέλεσμα την αύξηση της απασχόλησης στην αποθήκευση. Ωστόσο, μόνο Μάλτα και η Ελλάδα σημείωσαν καθαρή θετική αύξηση της απασχόλησης στον τομέα. Αντίθετα, η Ιταλία, η Κροατία, η Γαλλία, η Πορτογαλία και η Ισπανία παρουσίασαν αρνητική ετήσια μεταβολή κατά -5%, ενώ η Κύπρος σημείωσε τη μεγαλύτερη μείωση (-7,5%). Από όλες τις περιφέρειες, η Ήπειρος σημείωσε τη μεγαλύτερη ετήσια αύξηση της απασχόλησης (68%), ακολουθούμενη από τη Madeira στην Πορτογαλία (27%).

Σε σχέση με τους παραπάνω κλάδους, οι δραστηριότητες παραγωγής, όπως η επεξεργασία τροφίμων και η παραγωγή φαρμακευτικών προϊόντων, επηρεάστηκαν λιγότερο, δεδομένης της αναγκαιότητάς τους. Ως εκ τούτου, η λειτουργία τέτοιων επιχειρήσεων δεν ανεστάλη παρόλο που οι χώροι εργασίας στη μεταποίηση συχνά αποτέλεσαν σημαντικά επίκεντρα μόλυνσης Covid-19, ειδικά στις πρώτες μέρες της πανδημίας. Η Κύπρος και η Μάλτα ήταν οι μόνες χώρες με θετική ετήσια μεταβολή απασχόλησης στη μεταποίηση. Η Ιταλία, η Κροατία και η Ελλάδα παρουσίασαν περιορισμένες απώλειες (κάτω του -2%), ενώ η Ισπανία, η Πορτογαλία και κυρίως η Γαλλία σημείωσαν τη μεγαλύτερη συρρίκνωση της απασχόλησης στη μεταποίηση μεταξύ 2019 και 2020.

Τέλος, οι δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής εργασίας, αποτέλεσαν τον σημαντικότερο κλάδο κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Επομένως, για να επιτρέψουν στα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης να αντέξουν την αυξημένη πίεση, οι κυβερνήσεις έπρεπε να παρέχουν επιπλέον υποστήριξη στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης αυξάνοντας το ιατρικό προσωπικό. Ωστόσο, η μεταβολή της απασχόλησης στον τομέα αυτό διέφερε σημαντικά ανάμεσα στις περιφέρειες μελέτης. Ενώ η Κεντρική Ελλάδα και η Illes Balears σημείωσαν σημαντικές ετήσιες αυξήσεις στον αριθμό των εργαζομένων σε αυτόν τον κλάδο (42% και 27% αντίστοιχα), άλλες περιφέρειες όπως οι Jadranska Hrvatska, Normandy και Ήπειρος παρουσίασαν συρρίκνωση της απασχόλησης (-18%, -16% και -15% αντίστοιχα), με αυτό να συνεπάγεται πρόσθετες πιέσεις στις περιφερειακές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης.

Παρακάτω, έχουμε συνοψίσει την ετήσια μεταβολή απασχόλησης σε κλάδους υψηλού κινδύνου, δηλαδή τις δραστηριότητες χονδρικού και λιανικού εμπορίου, υπηρεσίες εστίασης και διαμονής, καθώς και μεταφορές και αποθήκευση. Αυτοί οι κλάδοι κατηγοριοποιήθηκαν με αυτόν τον τρόπο λόγω του υψηλού κινδύνου μετάδοσης του Covid-19 και συνεπώς της συχνότερης αναστολής της δραστηριότητάς τους. Ο χάρτης 3 δείχνει ότι οι περιφέρειες με μεγάλη εξάρτηση από τον τουρισμό κατέγραψαν σημαντική συρρίκνωση της απασχόλησης σε αυτούς τους τομείς (Νότιο Αιγαίο, Βόρειο Αιγαίο, Jadranska Hrvatska, Sicily, Sardinia, Andalucia, Comunidad Valenciana, Algarve).

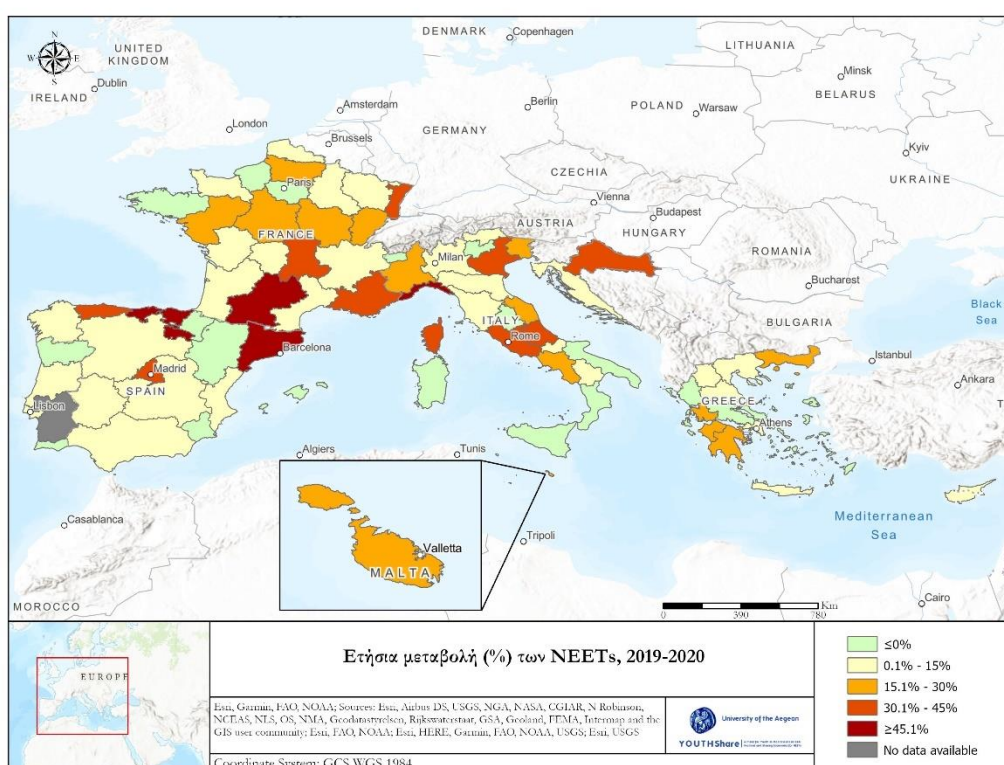

Χάρτης 3: Ετήσια μεταβολή της απασχόλησης στους κλάδους υψηλού κινδύνου, 2019-2020, ίδια επεξεργασία

Η μεταβολή στη νεανική αγορά εργασίας κατά το πρώτο πανδημικό έτος

Οι συνέπειες της πανδημίας στις αγορές εργασίας των νέων ήταν πολύ σημαντικές. Σε εθνικό επίπεδο, η χώρα με την υψηλότερη αύξηση των νέων ανέργων ή μη αναζητούντων εργασίας οι οποίοι δεν παρακολουθούν κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης/κατάρτισης (NEET) κατά το έτος 2020 σε σύγκριση με το 2019 ήταν η Ισπανία (19%), ακολουθούμενη από τη Γαλλία (17%), τη Μάλτα (16%) και την Κύπρο (13%). Σε περιφερειακό επίπεδο, και οι δύο περιφέρειες της Κροατίας κατέγραψαν αυξημένο αριθμό NEET κατά το έτος 2020. Η πλειονότητα των γαλλικών περιφερειών γνώρισε επίσης ετήσια αύξηση NEET, με μόνο τρεις περιφέρειες, την πρωτεύουσα και δύο στο βιομηχανοποιημένο Βορρά να ακολουθούν αντίθετη πορεία (Ile-de-France, Normandy και Brittany με -1,4%, -4,5% και -10,5% αντίστοιχα). Η Ισπανία παρουσίασε ένα παρόμοιο μοτίβο, όπου ο αριθμός των NEET μειώθηκε το 2020 σε μόνο τέσσερις περιφέρειες NUTS 2 (Comunidad Foral de Navarra, Aragon, Illes Balears και Murcia με -14,1%, -2,8%, -7,6% και -3,5% αντίστοιχα). Από την άλλη πλευρά, και παρά τις αλλαγές που προκλήθηκαν από την πανδημία στις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, τόσο η Πορτογαλία όσο και η Ελλάδα σημείωσαν μείωση των NEET μεταξύ 2019 και 2020 (-5,5% και -3,1%). Σε περιφερειακό επίπεδο, στην Πορτογαλία, ο αριθμός των NEET μειώθηκε στην περιφέρεια Norte (-28%) και σε δύο τουριστικές περιοχές, Região Autónoma dos Açores (-22%) και Algarve (-6%). Στην Ελλάδα, 5 από τις 13 περιφέρειες κατέγραψαν συρρίκνωση στον αριθμό των NEET το έτος 2020, με τις δύο να είναι περιοχές με έντονη εξάρτηση στον τουρισμό (Βόρειο Αιγαίο με -20% και Νότιο Αιγαίο με -19%) και μία να είναι αγροτική/περιφερειακή περιοχή (Ηπειρος με -28%).

Μεταξύ των 75 περιοχών μελέτης (Χάρτης 4), η μεγαλύτερη αύξηση των NEET καταγράφηκε στις περιφέρειες της Ισπανίας Pais Vasco (109%), Cantabria (88%) και Catalonia (77%). Αντίθετα, οι περιφέρειες Calabria στην Ιταλία (-37%), Norte στην Πορτογαλία (-28%) και Ήπειρος στην Ελλάδα (-28%) παρουσίασαν τη μεγαλύτερη μείωση. Αξίζει να προσθέσουμε ότι οι ισπανικές περιφέρειες ξεκίνησαν από χαμηλό ποσοστό NEET το 2019, μετά τη σημαντική συρρίκνωση μεταξύ 2009 και 2018, ενώ άλλες περιφέρειες με σημαντική μείωση NEET ξεκίνησαν από υψηλό ποσοστό το 2019.⁸

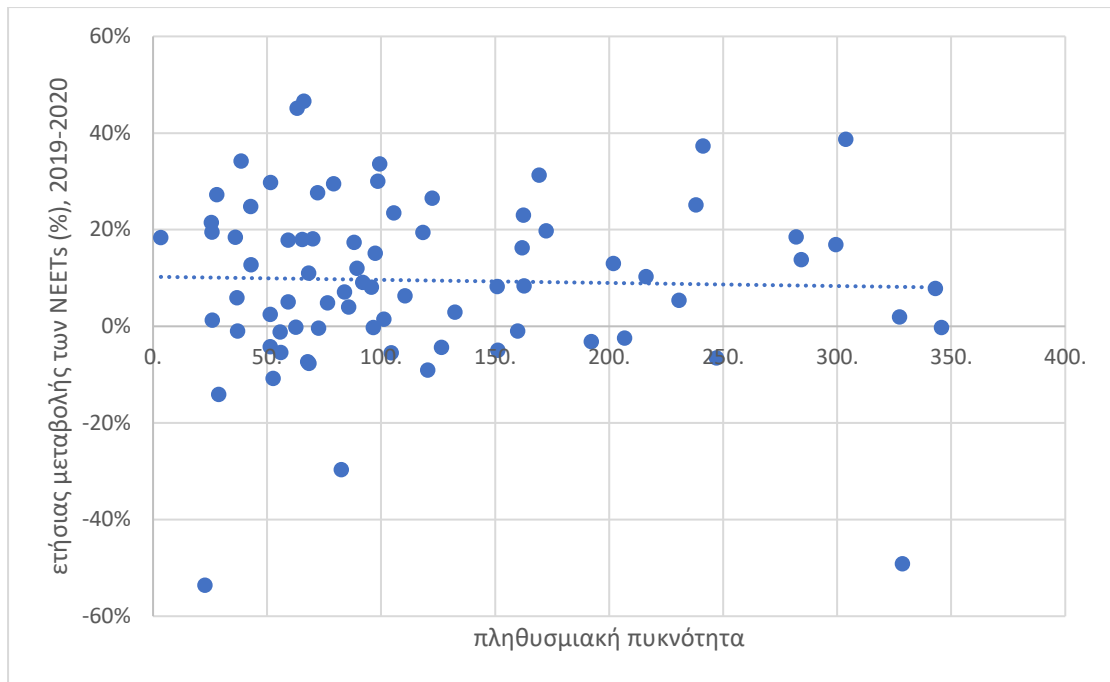

Χάρτης 4: Ετήσια μεταβολή των NEETs, 2019-2020, ίδια επεξεργασία

Ο ρόλος της αστικοποίησης, της οικονομικής μεγέθυνσης και της εξειδίκευσης σε κλάδους υψηλού κινδύνου

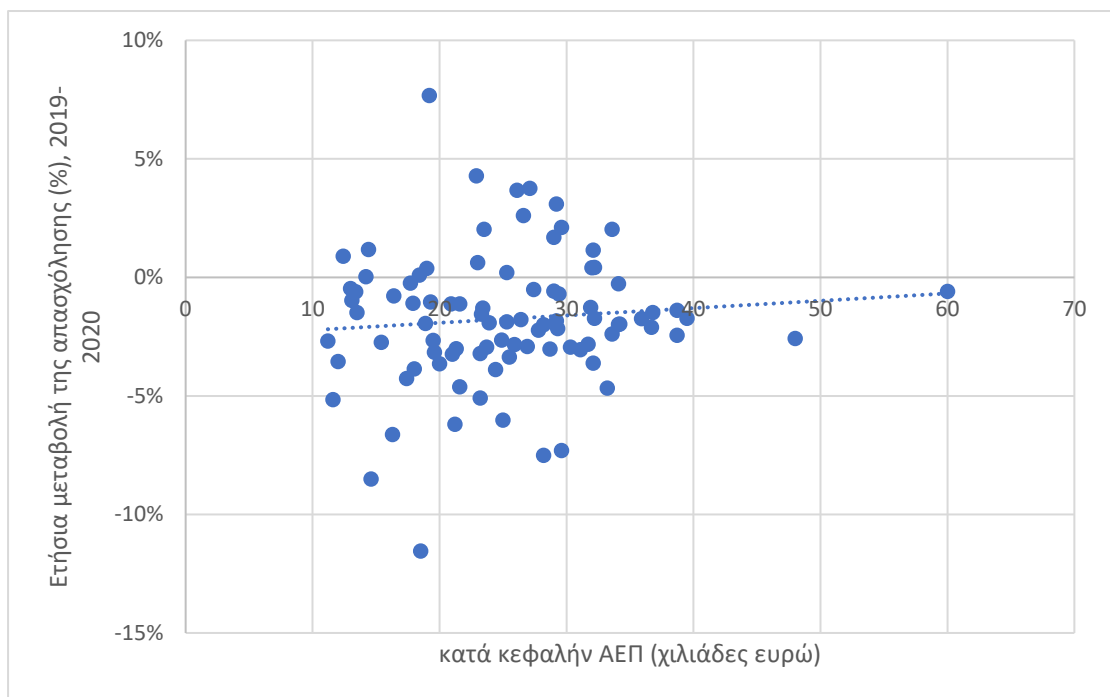
Προσπαθώντας να εξηγήσουμε μέρος των ευρημάτων, η ερευνητική ομάδα υπολόγισε τη στατιστική συσχέτιση των τάσεων της αγοράς εργασίας με τα επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης και αστικοποίησης καθώς και την κλαδική διάρθρωση στις 75 υπό μελέτη περιφέρειες NUTS2. Τα αποτελέσματα δείχνουν αρνητική συσχέτιση μεταξύ της μεταβολής των NEET το έτος 2020 και της πυκνότητας του πληθυσμού (τιμές κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, 2019), η οποία χρησιμοποιήθηκε ως ένας δείκτης αστικοποίησης. Επιβεβαιώνοντας την παραπάνω ανάλυση, το Διάγραμμα 2 δείχνει ότι οι μητροπολιτικές περιφέρειες τείνουν να έχουν πιο ανθεκτικές αγορές εργασίας στους νέους, σε σύγκριση με τις περιφερειακές και λιγότερο πυκνοκατοικημένες περιοχές. Οι τελευταίες είναι πιθανό να σημειώνουν σημαντικές αυξήσεις των NEET μεταξύ 2019 και 2020.

⁸ YOUTHShare (2020) Transnational Report on the impact of employment policies on young NEETs: tackling youth disengagement through understanding the flexibilization-regional resilience nexus. Available at: http://youthshare.aegean.gr/wp-content/uploads/2020/03/Transnational_Report_NEETs.pdf

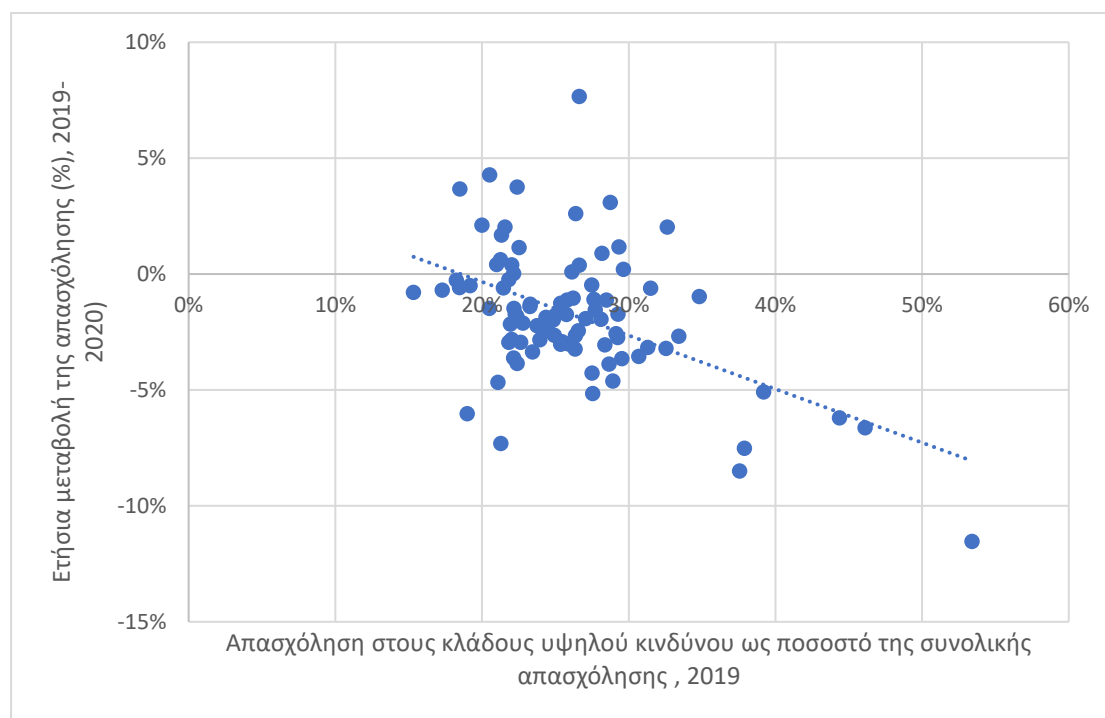
Διάγραμμα 2: Συσχέτιση μεταξύ της ετήσιας μεταβολής των NEETs (2019-2020) και της πληθυσμιακής πυκνότητας (2019), ίδια επεξεργασία

Το Διάγραμμα 3 δείχνει ότι η συσχέτιση μεταξύ της μεταβολής της απασχόλησης κατά το έτος 2020 και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (τιμές 2019) είναι θετική. Οι πλούσιες περιφέρειες με άλλα λόγια ήταν πιο πιθανό να σημειώσουν αύξηση της απασχόλησης μεταξύ 2019 και 2020. Αντιθέτως, οι φτωχές περιοχές φαίνεται να έχουν πιο ευάλωτες περιφερειακές αγορές εργασίας και τείνουν να καταγράφουν μεγάλο αριθμό απωλειών θέσεων εργασίας κατά το έτος 2020.

Διάγραμμα 3: Συσχέτιση μεταξύ της ετήσιας μεταβολής της απασχόλησης (2019-2020) και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (τιμές 2019), ίδια επεξεργασία

Τα ευρήματα αποκαλύπτουν επίσης αρνητική στατιστική συσχέτιση της ετήσιας μεταβολής της απασχόλησης (%) (2019-2020) με το ποσοστό της απασχόλησης στους τομείς υψηλού κινδύνου στη συνολική απασχόληση το 2019 (Διάγραμμα 4). Οι τομείς υψηλού κινδύνου συνδέονται με μεγάλο κίνδυνο μετάδοσης του ιού και, ως εκ τούτου, οι περιφέρειες με υψηλό ποσοστό θέσεων εργασίας σε κλάδους υψηλού κινδύνου στη συνολική απασχόληση ήταν πιθανό να εμφανίσουν μεγαλύτερη συρρίκνωση της απασχόλησης.

Διάγραμμα 4: Συσχέτιση μεταξύ της ετήσιας μεταβολής της απασχόλησης (2019-2020) και της απασχόλησης στους κλάδους υψηλού κινδύνου ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης (2019), ίδια επεξεργασία

Επιδιώκοντας να ελαχιστοποιήσουν τις επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης, και συγκεκριμένα να στηρίζουν τις αγορές εργασίας σε συνθήκες πανδημίας, οι κυβερνήσεις κατέστρωσαν μια ευρεία γκάμα από σχέδια οικονομικής ανάκαμψης. Τα κράτη μέλη της ΕΕ συμφώνησαν για ένα πακέτο τόνωσης των οικονομιών συνολικού ύψους 750 δισεκατομμυρίων ευρώ. Αυτά τα πακέτα όμως διέφεραν ανά χώρα σε όρους μεγέθους και διάρκειας. Για παράδειγμα, η ιταλική κυβέρνηση απαγόρευσε όλες τις απολύσεις για οικονομικούς λόγους από τις 16 Μαρτίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 2020, δηλαδή για συνολικά 290 ημέρες κατά τη διάρκεια του 2020. Ωστόσο, αυτό δεν φαίνεται να επηρέασε σημαντικά την εθνική αγορά εργασίας, καθώς η χώρα κατέγραψε τη δεύτερη μεγαλύτερη ετήσια συρρίκνωση της απασχόλησης μεταξύ των χωρών μελέτης κατά το έτος 2020 (Διάγραμμα 1). Το ίδιο φαίνεται να ίσχυσε και για την Πορτογαλία, της οποίας η κυβέρνηση ανακοίνωσε την απαγόρευση απολύσεων για επιχειρήσεις που δικαιούνται κρατική οικονομική υποστήριξη. Η στήριξη περιλάμβανε τη χρηματοδότηση μέρους των μισθών για επιχειρήσεις των οποίων η δραστηριότητα είχε ανασταλεί πλήρως ή κατέγραψαν συρρίκνωση δραστηριότητας ίση με τουλάχιστον το 40% του κύκλου εργασιών. Παρά το πρόγραμμα προστασίας της εργασίας, η χώρα παρουσίασε ετήσια μείωση της απασχόλησης κατά 2% το έτος 2020. Αντιθέτως, η Μάλτα, η κυβέρνηση της οποίας αποφάσισε να στηρίζει τους εργαζομένους πλήρως και μερικής απασχόλησης σε εταιρείες που ανέστειλαν πλήρως ή εν μέρει τη λειτουργία τους, σημείωσε ετήσια αύξηση 3% της συνολικής απασχόλησης μεταξύ 2019 και 2020.

Το Oxford COVID-19 Government Response Tracker (OxCGRT) δημοσίευσε στοιχεία για τον δείκτη εισοδηματικής στήριξης σε όλες τις χώρες παγκοσμίως,⁹ καταγράφοντας εάν οι κυβερνήσεις κάλυψαν μισθούς ή παρείχαν άμεσες πληρωμές σε μετρητά/καθολικό βασικό εισόδημα σε άτομα που δεν μπορούν να εργαστούν ή απώλεσαν τη δουλειά τους λόγω της αναστολής οικονομικής δραστηριότητας. Το OxCGRT δημοσίευσε τον δείκτη για κάθε ημέρα του 2020, με τιμές 0 (χωρίς υποστήριξη εισοδήματος), 1 (η κυβέρνηση αντικαθιστά λιγότερο από το 50% του χαμένου μισθού) και 2 (η κυβέρνηση αντικαθιστά το 50% ή περισσότερο του χαμένου μισθού). Ο μέσος δείκτης, αναφερόμενος στο μέσο όρο για το 2020, ανέδειξε ότι η Γαλλία και η Κύπρος είχαν τον υψηλότερο μέσο δείκτη εισοδηματικής στήριξης (1,59) για το 2020, ακολουθούμενη από τη Μάλτα (1,57) και την Ισπανία (1,56). Αυτό θα μπορούσε εν μέρει να εξηγήσει την αύξηση της συνολικής απασχόλησης στην Κύπρο και τη Μάλτα, καθώς και τη μικρή συρρίκνωση της απασχόλησης στη Γαλλία, μεταξύ 2019 και 2020 (Διάγραμμα 1). Στη βάση της κατάταξης, η Ιταλία είχε τον χαμηλότερο μέσο δείκτη εισοδηματικής στήριξης το 2020 (0,79), κάτω από την Πορτογαλία (0,8), την Κροατία (1,22) και την Ελλάδα (1,37), με αυτό να εξηγεί εν μέρει τη μεγάλη συρρίκνωση της απασχόλησης σε αυτές χώρες μεταξύ 2019 και 2020.

⁹ Hale, T., Angrist, N., Goldszmidt, R., et al. (2021) A global panel database of pandemic policies. *Nature Human Behaviour* 5:529-538.

Συμπεράσματα

Η παρούσα έκθεση ανέλυσε τις επιπτώσεις της πανδημίας Covid-19 και των επακόλουθων πολιτικών μετριασμού στην απασχόληση στους κύριους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο στη Μεσογειακή ΕΕ, παρέχοντας πολύτιμες πληροφορίες για τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας. Τα ευρήματα της έρευνας κατέδειξαν βαθιές διαφοροποιήσεις στη λειτουργία των περιφερειακών αγορών εργασίας εν μέσω πανδημίας, αν και οι περισσότερες κατέγραψαν απώλειες σε θέσεις εργασίας. Το αποτέλεσμα ήταν να αναδυθεί μια εξαιρετικά άνιση γεωγραφία της υγειονομικής κρίσης και των συνεπειών της, η οποία αναμένεται να ανοίξει ακόμη περισσότερο την ψαλίδα μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ η οποία προϋπήρχε της πανδημίας. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι πολιτικές προστασίας της απασχόλησης αποδείχθηκαν ανεπαρκείς και χωρίς να προσαρμόζονται στα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά κάθε περιφέρειας. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που παρουσιάζονται σε αυτήν την έκθεση, η διαφοροποίηση των σχεδίων οικονομικής ανάκαμψης και των πολιτικών ενίσχυσης των θέσεων εργασίας ενδέχεται να μην ήταν ο μόνος παράγοντας ανθεκτικότητας των εθνικών και περιφερειακών αγορών εργασίας. Άλλοι καθοριστικοί παράγοντες της ετήσιας μεταβολής της απασχόλησης περιλαμβάνουν το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης και αστικοποίησης, στοιχεία που σχετίζονται στενά με τη μακροχρόνια και εξελικτική πορεία των περιφερειακών οικονομιών.

Για παράδειγμα, οι πλουσιότερες περιοχές έδειξαν να έχουν πιο ανθεκτικές τοπικές αγορές εργασίας, καταγράφοντας μικρότερες απώλειες. Επιπλέον, η πληθυσμιακή πυκνότητα φάνηκε να συνδέεται με την απασχόληση των νέων, καθώς οι πιο αστικοποιημένες περιοχές σημείωσαν μείωση, ή τουλάχιστον μια μικρή αύξηση στον αριθμό των NEETs σε σχέση με άλλες περιφέρειες. Έτσι, αν και επηρεάστηκαν από την αναστολή της οικονομικής δραστηριότητας, οι μητροπολιτικές περιφέρειες επέδειξαν μια σχετική ανθεκτικότητα ως προς την απασχόληση των νέων. Αυτό το εύρημα έρχεται σε αντίθεση με την επίδοση αυτών των περιοχών κατά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008, της οποίας το αποτύπωμα υπήρξε βαθύτατο σε αυτές τις περιοχές.¹⁰

Πέραν των πληθυσμιακών πυκνοτήτων, η περιφερειακή κλαδική διάρθρωση φάνηκε να είναι ζωτικής σημασίας για τις τοπικές αγορές εργασίας. Οι περιοχές που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από κλάδους των οποίων η οικονομική δραστηριότητα σχετίζεται με υψηλό κίνδυνο μετάδοσης και μεγαλύτερη πιθανότητα αναστολής, εμφάνισαν τις μεγαλύτερες απώλειες θέσεων εργασίας. Επιπλέον, οι περιφερειακές νεανικές αγορές εργασίας με υψηλή εξειδίκευση στον τουρισμό χτυπήθηκαν περισσότερο σε σύγκριση με περιοχές των οποίων η οικονομία στηρίζεται στη μεταποίηση, δεδομένου ότι οι εταιρείες του τουρισμού, οι οποίες βασίζονται στην εποχιακή εργασία των νέων, ήταν πιο πιθανό να αναστείλουν τη δραστηριότητά τους κατά το 2020. Συνολικά, η σημαντική αύξηση των NEET το 2020 καταδεικνύει πως οι δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι νέοι εισερχόμενη στην αγορά εργασίας ήδη πριν την πανδημία, έχουν επιδεινωθεί.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι το περιφερειακό ζήτημα φαίνεται να είναι όλο και πιο σημαντικό στο πλαίσιο της πανδημίας, με τις περιφέρειες ακόμη και μέσα στην ίδια χώρα να καταγράφουν διαφορετικά ποσοστά μετάδοσης και θνησιμότητας, καθώς και ταχύτητα εφαρμογής και άρσης των μέτρων μετριασμού της πανδημίας. Αυτό έχει οδηγήσει σε σημαντικές γεωγραφικές και κλαδικές διακυμάνσεις της συρρίκνωσης της απασχόλησης. Σε κάθε περίπτωση, οι πραγματικές επιπτώσεις της υγειονομικής και οικονομικής κρίσης

¹⁰ Gourzis, K., and Gialis, S. (2019). Dismantled Spatial Fixes in the Aftermath of Recession: Capital Switching and Labour Underutilization in the Greek Capital Metropolitan Region. *International Journal of Urban and Regional Research* 43, 741-759.

αναμένεται να κάνουν την εμφάνισή τους μετά τον τερματισμό—λόγω ανεπάρκειας σε πόρους—των κυβερνητικών σχεδίων οικονομικής ανάκαμψης και των στρατηγικών διατήρησης θέσεων εργασίας. Η ερευνητική ομάδα *Coronavirus Response & Labor Statistics* θα παρακολουθεί στενά και θα αναλύει αυτήν τη γεωγραφική και κλαδική διαφοροποίηση.

Η ομάδα 'COVID-19_Regional_Labour'

Άκης Κανελλέας, Ειδικός GIS, MA in GIS, Leeds University, YOUTHShare project

Δημήτρης Ψαρολόγος, Γεωγράφος, Μεταπτυχιακός φοιτητής Πολιτικής Οικονομίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Δημήτρης Βούλγαρης, Γεωγράφος, MSc in Regional & Urban Planning, London School of Econ. & Pol. Sc. (LSE)

Κώστας Γουρζής, Μηχανικός Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Μεταδιδάκτορας Ερευνητής, YOUTHShare project

Νίκος Καπιτσίνης, Οικονομικός Γεωγράφος, Κύριος Ερευνητής, Cardiff University

Στέλιος Γκιάλης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Ερευνητική Ομάδα Γεωγραφίας της Εργασίας, Παν. Αιγαίου & YOUTHShare project

Συνεργάτες

Άννα Σαρούκου, Γεωγράφος, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Γιώργος Συκάς, Μηχανικός Χωροταξίας και Ανάπτυξης, υπ. Διδάκτορας Παν. Αιγαίου, YOUTHShare project

Τα δεδομένα προέρχονται από την Eurostat, το Πανεπιστήμιο Johns Hopkins (JHU), τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (WHO), την Statista, την Wikipedia, τις αρμόδιες εθνικές αρχές κ.ο.κ. Η ενοποίηση των δεδομένων εμφανίζει μικρές διαφορές. Το COVID-19_Regional_Labour και τα περιεχόμενα του, αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του Πανεπιστημίου Αιγαίου/YOUTHShare project, με ό,τι δικαιώματα αυτό συνεπάγεται. Παρέχεται, δε, στο κοινό ελεύθερα και αυστηρά για ενημερωτικούς, εκπαιδευτικούς και ακαδημαϊκούς σκοπούς. Βασίζεται σε δημοσίως διαθέσιμα δεδομένα από τις παραπάνω πηγές, που δεν συμφωνούν πάντοτε. Ασάφειες ή λάθη στις εν λόγω πηγές δεδομένων δεν είναι δυνατόν να ελεγχθούν. Τα στοιχεία ενημερώνονται σε τακτική βάση από τα μέλη της ομάδας COVID-19_Regional_Labour. Τα μέλη της ομάδας προσφέρουν εθελοντικά στην ανάπτυξη του Dashboard και το συνολικό αποτέλεσμα είναι ένα έργο υπό εξέλιξη. Για οποιοσδήποτε παρατηρήσεις ή ερωτήσεις παρακαλούμε επικοινωνήστε με: youthshareproject@gmail.com, stgialis@aegean.gr